

CZU: 343.05:341.222:343(1-87)(094.5)

[https://doi.org/10.59295/sum8\(178\)2024_10](https://doi.org/10.59295/sum8(178)2024_10)

APLICAREA LEGII PENALE ÎN SPAȚIU ÎN DREPTUL PENAL COMPARAT: CONSTATĂRI DE LEGE LATA (PARTEA I)

Mariana GRAMA,

Universitatea de Stat din Moldova

În cadrul acestui articol au fost analizate prevederile legilor penale din mai multe state străine fiind observate și scoase în evidență diferențele și similitudinile în abordarea legislativă a instituției vizate, în scopul identificării principiilor comune de aplicare a legii penale în spațiu și trasării celor mai reușite modele de asigurare juridico-penală a aplicării legii penale în spațiu.

Întru obținerea scopului propus spre realizare am concretizat regulile de aplicare a fundamentelor geografice și de naționalitate (cetățenie) atât a făptuitorului (principiul personalității active), cât și a victimei (principiul personalității pasive) în diferite state; am caracterizat conținutul și particularitățile principiilor aplicării legii penale în spațiu; am sintetizat soluțiile legislative reușite în sistematizarea normelor juridico-penale în domeniul aplicării legii penale în spațiu.

Metodologia cercetării întreprinse a inclus examinarea detaliată a codurilor penale din unele state din Europa selectate aleatoriu.

Dat fiind politica editorială a revistei, articolul a fost împărțit în două părți.

Cuvinte-cheie: *aplicarea legii penale în spațiu, teritoriu, principiul teritorialității, principiul personalității active, principiul personalității pasive, principiul realității, principiul universalității, drept penal comparat, legea penală străină.*

THE APPLICATION OF CRIMINAL LAW IN SPACE IN COMPARATIVE CRIMINAL LAW: FINDINGS OF THE LAW (PART I)

Within this article, the Criminal law provisions of several foreign states were analyzed, being observed and highlighting the differences and similarities in the legislative approach of the concerned institution, in order to identify the common principles of criminal law enforcement in space and to trace the most successful models of legal-penal enforcement of the Criminal law in space.

In order to achieve the proposed goal, we concretized the rules for applying the geographical foundations and nationality (citizenship) of both the perpetrator (principle of active personality) and of the victim (principle of passive personality) in different states; we characterized the content and particularities of the principles of the application of the Criminal law in space; we synthesized the successful legislative solutions in the systematization of legal-penal norms in the field of the application of Criminal law in space.

The methodology of the research undertaken included the thorough examination of the criminal codes of some states in Europe.

Given the magazine's editorial policy, the article has been divided into two parts.

Keywords: *application of criminal law in space, territory; the principle of territoriality, the principle of active personality, the principle of passive personality; reality principle, the principle of universality, comparative criminal law, foreign criminal law.*

Introducere

Pentru a analiza în plan comparativ aplicarea legii penale în spațiu ne vom referi, mai întâi de toate, la marii savanți din domeniul dreptului penal lucrările cărora au avut o influență considerabilă asupra doctrinei penale. După cum corect menționa profesorul V. Dongoroz „*Faptele juridice, născând dintr-o manifestare fizică, implicit, ele capătă un loc în spațiu, se plasează într-un anumit loc, așa încât orice fapt juridic poate fi situat pe un teritoriu*” [1, p. 124]. Autorul citat mai subliniază că: „*Legea penală a unui Stat este*

principial teritorială, fiindcă rânduelile sale nu sunt impuse decât celor ce se găsesc pe teritoriul aceluiași Stat și nu pot fi aduse la îndeplinire decât de organele aceluiași Stat... Legea penală mai este teritorială și din cauza că rostul ei este de a realiza, menține și reintegra ordinea juridică de pe teritoriul Statului căruia îi aparține” [1, p. 154].

În acest sens, savantul A.Boroi subliniază: „Legea penală se întinde, spațial, până acolo unde se întinde suveranitatea” [2, p. 36]. Referitor la aplicarea legii penale în spațiu, în opinia autorului sus-citat, aceasta „se poate realiza numai în condițiile în care principiile sunt recunoscute și aplicate corespunzător. De reținut este faptul că în mod individual, niciunul din aceste principii nu acoperă sfera largă de aplicabilitate a legii, fiind imperfecte, insuficiente în raport cu complexitatea instituției” [2, p. 38].

Savanții G.Antoniu și T.Toader definesc noțiunea aplicării legii penale în spațiu ca „activitatea pe care o realizează organele judiciare competente pentru a pune în practică dispozițiile legii penale în raport cu locul săvârșirii infracțiunii (în țară ori în străinătate) de către cetățenii români sau de cetățeni străini ori de persoane fără cetățenie” [3, p. 109].

Cu toate acestea, aplicarea legii penale în spațiu presupune un algoritm specific care include:

- în primul rând, calificarea faptei infracționale în conformitate cu legea națională;
- în al doilea rând, identificarea corectă a locului săvârșirii infracțiunii. În acest context, autoarea L. V. Lefterache susține că „în raport de locul faptei, legea penală devine incidentă potrivit principiului teritorialității (pentru infracțiuni comise pe teritoriul statului) sau principiilor personalității, realității, universalității (pentru infracțiuni comise în afara teritoriului statului) [4, p. 47];
- în al treilea rând, identificarea corectă a făptuitorului. Calitatea subiectului infracțiunii va fi determinată de legea națională în baza principiului personalității;
- în al patrulea rând, stabilirea naturii faptei infracționale comise, verificând preventiv, dacă aceasta nu face parte din lista infracțiunilor internaționale sau cu caracter internațional care cad sub incidența principiului universalității, sau după caz, infracțiuni contra siguranței statului sau cetățenilor acestui stat în sensul principiului realității;
- în al cincilea rând, verificarea tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte, atunci când o autoritate judiciară străină s-a pronunțat deja asupra acestei fapte (respectarea principiului *ne bis in idem*).

Rezultate obținute și discuții

Pentru a ajunge la concluzii și rezultate relevante vom examina codurile penale din mai multe state din Europa (Portugalia; Finlanda; Franța; Andorra; Malta; Republica Cehă; Slovenia; Germania; Georgia).

Portugalia

Codul penal portughez din 1995 conține cinci articole consacrate aplicării legii penale în spațiu, unde principiul teritorialității este numit expres în textul legii „*principiu general*”, fiind recunoscută astfel preeminența principiului teritorialității în legea penală a Portugaliei [5]. În conformitate cu prevederile art.4 CP portughez (Aplicarea în spațiu: principiu general), cu excepția unui tratat sau a unei convenții internaționale, legea penală portugheză este aplicabilă faptelor infracționale săvârșite: a) pe teritoriul portughez, indiferent de naționalitatea făptuitorului; sau b) la bordul navelor sau aeronavelor portugheze. Precizăm că legiuitorul portughez utilizează termenul „naționalitatea” în loc de „cetățenia”, deși ele sunt tratate ca identice.

Soluția legiuitorului portughez este una clară și expresă față de aplicarea principiului cetățeniei în cazul faptelor infracționale săvârșite în afara teritoriului statului, și anume – în art.5 CP portughez se conține lista exhaustivă a faptelor infracționale prevăzute în Partea Specială a Codului penal portughez când poate fi aplicată legea penală portugheză [5]. O normă progresivă, în opinia noastră, se conține în lit.c), d) și e) alin. (1) art.5 CP portughez, conform căreia cu excepția prevederilor din tratat sau din convenție internațională, legea penală portugheză este încă aplicabilă față de faptele săvârșite în afara teritoriului național de cetățeni portughezi sau de cetățenii străini împotriva cetățenilor portughezi, ori de câte ori: i) făptuitorul se găsește în Portugalia; ii) se pedepsește și prin legislația locului în care a fost săvârșită fapta infracțională, cu excepția cazului în care în acel loc nu se comite nicio acțiune sau inacțiune prejudiciabilă; iii) constituie o infracțiune

extrădabilă și extrădarea nu poate fi acordată; sau acea faptă este săvârșită împotriva portughezului, de către portughezi care locuiesc de obicei în Portugalia la momentul săvârșirii faptei infracționale și aici se găsesc; de către cetățenii străini aflați în Portugalia și a căror extrădare a fost solicitată, când constituie infracțiuni care admit extrădarea însă aceasta nu poate fi acordată.

În conformitate cu alin. (2) art.5 CP portughez, legea penală portugheză este aplicabilă și faptelor infracționale săvârșite în afara teritoriului național care cad sub jurisdicția Statului portughez în baza tratatului sau convenției internaționale.

Restricțiile privind aplicarea dreptului portughez sunt impuse de prevederile ce se conțin în art.6 CP portughez. Astfel, aplicarea dreptului portughez la faptele infracționale comise în afara teritoriului național are loc numai atunci când făptuitorul nu a fost judecat în țara în care a fost săvârșită fapta sau dacă a scăzut din respectarea deplină sau condamnarea parțială. Deși legea portugheză este aplicabilă doar în condițiile enumerate supra, fapta se judecă în funcție de legea statului în care a fost practică ori de câte ori este concret mai favorabilă pentru făptuitor. Pedepsa aplicabilă se transformă în cea care îi corespunde sistemului penal portughez sau, dacă nu există norma corespondentă, se va aplica pedeapsa expres prevăzută de legea portugheză pentru fapta infracțională comisă.

Legea penală portugheză definește locul de săvârșire a faptei infracționale în art.7 CP portughez. În conformitate cu alin.(1) art.7 CP portughez, *fapta infracțională se consideră săvârșită atât în locul în care, în întregime sau parțial, cât și sub orice formă de participare, făptuitorul a acționat sau, în caz de omisiune, ar fi trebuit să acționeze, pentru a produce rezultatul tipic sau rezultatul neinclus în tipul infracțiunii* [5]. Legea penală portugheză instituie și o normă de sine stătătoare consacrată locului săvârșirii tentativei. Astfel, în conformitate cu alin.(2) art.7 CP portughez, în cazul tentativei, fapta se consideră săvârșită și în locul în care, în conformitate cu intenția deliberată a făptuitorului, rezultatul ar fi trebuit să fie produs.

Finlanda

Aplicarea legii penale în spațiu este prevăzută în Codul penal finlandez (mai departe – CPF – *n.a.*) din 1996 Capitolul I (Domeniul de aplicare al dreptului penal din Finlanda) care cuprinde următoarele secțiuni: *Secțiunea 1* – Infracțiune săvârșită în Finlanda; *Secțiunea 2* – Infracțiune legată de o navă finlandeză; *Secțiunea 3* – Infracțiune îndreptată împotriva Finlandei; *Secțiunea 5* – Infracțiune îndreptată împotriva unui finlandez; *Secțiunea 6* – Infracțiune comisă de un finlandez; *Secțiunea 7* – Infracțiune internațională; *Secțiunea 10* – Locul comiterii infracțiunii; *Secțiunea 11* – Cerința dublei incriminări.

În conformitate cu alin.(1) Secțiunea 1 (Infracțiune săvârșită în Finlanda), Capitolul I CPF (Domeniul de aplicare al dreptului penal din Finlanda), legislația finlandeză se aplică unei infracțiuni comise în Finlanda [6, p. 297-303].

Potrivit prevederilor Secțiunii 2 Capitolul I CPF (Domeniul de aplicare al dreptului penal din Finlanda) [6, p. 297-303] legislația finlandeză se aplică și unei infracțiuni comise la bordul unei nave sau aeronave finlandeze dacă infracțiunea a fost comisă în timp ce nava se afla în marea liberă sau pe un teritoriu care nu aparține niciunui stat sau în timp ce aeronava se afla pe sau deasupra acestui teritoriu, sau în timp ce nava se afla pe teritoriul unui stat străin sau aeronava se afla în sau peste un astfel de teritoriu și infracțiunea a fost comisă de stăpânul navei sau aeronavei, un membru al echipajului acesteia, un pasager sau o persoană care altfel era la bord. Legea finlandeză se aplică și unei infracțiuni comise în afara Finlandei de către comandantul unei nave sau aeronave finlandeze sau al unui membru al echipajului acesteia dacă, prin infracțiune, făptuitorul și-a încălcat îndatorirea statutară specială de stăpân al navei sau aeronavei sau un membru al echipajului acesteia.

În conformitate cu prevederile din Secțiunea 3, Capitolul I CPF, legislația finlandeză se aplică unei infracțiuni comise în afara Finlandei care a fost în regia Finlandei. Se consideră că o infracțiune a fost îndreptată împotriva Finlandei: (1) dacă este o infracțiune de trădare sau de înaltă trădare; (2) în cazul în care fapta a încălcat grav sau a pus în pericol în alt mod cetățeanul, drepturile sau interesele militare sau economice ale Finlandei sau (3) dacă a fost îndreptat către o autoritate finlandeză.

Principiul personalității pasive este explicat în prevederile Secțiunii a 5-a Capitolul I CPF (Domeniul de aplicare al dreptului penal din Finlanda). Așadar, legea finlandeză se aplică unei infracțiuni comise în afara

Finlandei și care a fost îndreptată către un cetățean finlandez, o corporație finlandeză, o fundație sau o altă entitate juridică, sau un străin rezident permanent în Finlanda dacă, în conformitate cu legea finlandeză, actul se pedepsește cu închisoare mai mare de șase luni.

Principiul personalității active se găsește în prevederile Secțiunii a 6-a Capitolul I CPF (Domeniul de aplicare al dreptului penal din Finlanda) și presupune că legea finlandeză se aplică unei infracțiuni comise în afara Finlandei de un cetățean finlandez. Dacă infracțiunea a fost săvârșită pe un teritoriu care nu aparține niciunui stat, o condiție prealabilă pentru impunerea pedepsei este ca, conform legislației finlandeze, fapta va fi pedepsită cu închisoare mai mare de șase luni. O persoană care era cetățean finlandez la momentul săvârșirii infracțiunii sau este cetățean finlandez la începutul procedurii judiciare, atunci această persoană este considerată a fi cetățean finlandez.

Următoarele persoane sunt considerate echivalente cu un cetățean finlandez: o persoană care avea reședința permanentă în Finlanda la momentul săvârșirii infracțiunii sau are reședința permanentă în Finlanda la începutul procedurii, și o persoană care a fost reținută în Finlanda și care la începutul procedurii judiciare este cetățean al Danemarcei, Islandei, Norvegiei sau Suediei sau la acel moment are reședința permanentă într-una dintre acele țări.

Principiul universalității, în opinia noastră, este reglementat la un nivel avansat în Secțiunea 7 Capitolul I CPF (Domeniul de aplicare al dreptului penal din Finlanda), care stipulează că legislația finlandeză se aplică unei infracțiuni săvârșite în afara Finlandei în care pedepsirea faptei, indiferent de legea locului săvârșirii, se bazează pe un acord internațional cu caracter obligatoriu pentru Finlanda sau cu un alt statut sau regulament cu caracter internațional obligatoriu pentru Finlanda (infracțiune internațională).

Indiferent de legea locului săvârșirii infracțiunii, legea finlandeză se aplică și la infracțiunea de explozie nucleară sau pregătirea unei infracțiuni de punere în pericol care este să fie considerată o infracțiune la care se face referire în Tratatul pentru interzicerea totală a experiențelor nucleare.

O normă juridico-penală specială este consacrată cazurilor speciale de aplicare a principiului universalității. În conformitate cu alin.(3) Secțiunea 7, indiferent de legea locului săvârșirii, legea finlandeză se aplică și în cazul traficului de persoane.

Întru aplicarea Capitolului 1, Secțiunea 7 din Codul penal, următoarele infracțiuni sunt considerate infracțiuni internaționale: falsificarea banilor, pregătirea falsificării banilor sau folosirea banilor falsificați, la care se face referire în Decizia 2005/511/JAI privind desemnarea Europol ca fiind biroul central pentru combaterea falsificării monedei euro [7]; Convenția internațională de la Geneva din 1929 privind stoparea falsificării de monedă [8]; infracțiunea împotriva umanității, inclusiv forma agravată împotriva umanității, infracțiuni de război agravate, definite în Statutul Curții penale internaționale de la Roma, 1998 [9], sau alte fapte penale corespunzătoare care ar trebui să fie recunoscute grave, cum ar fi încălcarea celor patru Convenții de la Geneva (Convenția pentru îmbunătățirea sorții răniților și bolnavilor din forțele armate în campanie/Prima Convenție de la Geneva (*Geneva, 12 august 1949*); Convenția pentru îmbunătățirea sorții răniților, bolnavilor și naufragiaților din forțele armate pe mare/A doua Convenție de la Geneva (*Geneva, 12 august 1949*); Convenția cu privire la tratamentul prizonierilor de război/A treia Convenție de la Geneva (*Geneva, 12 august 1949*); Convenția referitoare la protecția persoanelor civile în timp de război/A patra Convenție de la Geneva (*Geneva, 12 august 1949*); Protocolul adițional nr. 1 la Convențiile de la Geneva din 12 august 1949 privind protecția victimelor conflictelor armate internaționale (*Geneva, 10 iunie 1977*); Protocolul adițional nr.2 la Convențiile de la Geneva din 12 august 1949 privind protecția victimelor conflictelor armate fără caracter internațional (*Geneva, 10 iunie 1977*) [10]; genocidul și pregătirea genocidului menționate în Convenția pentru prevenirea și reprimarea crimei de genocid adoptată la 9 decembrie 1948 de Adunarea generală a Națiunilor Unite [11]; traficul de stupefiante, inclusiv și forma agravată, promovarea traficului de stupefiante, precum și infracțiunea de tănuire a traficului de stupefiante; capturarea aeronavei sau alte fapte infracționale prin care făptuitorul ilegal, prin forță sau amenințare cu aceasta, confiscă sau exercită controlul asupra unei aeronave; orice faptă de punere în pericol a aviației civile; omor, agresiune sau privare de libertate îndreptate împotriva persoanei protejate la nivel internațional sau atac violent asupra încăperilor și transportului acestora; luarea de ostatici sau altă formă de privare de libertate menționată în convenții internaționale; orice formă de tortură în scopul obținerii unei mărturisiri,

agresiune, agresiune gravă sau alte fapte pedepsite care trebuie considerate tortură la care se face referire în tratate internaționale împotriva torturii, tratamentului inuman sau degradant; orice infracțiune privind dispozitivul nuclear, energia nucleară, infracțiune de utilizare sau alte fapte pedepsite îndreptate sau comise prin folosirea materialului nuclear care este considerat o infracțiune în tratatele internaționale; orice privare de libertate, privare agravată de libertate, răpire, sabotaj, punerea în pericol sau orice alt act cu caracter terorist, inclusiv omucidere, agresiune, privare de libertate sau jaf îndreptat asupra unei persoane aflate la bordul unei nave sau aeronave, sau confiscarea, furtul sau deteriorarea unei nave, aeronave sau proprietăți care se află la bordul unei nave sau aeronave care urmează să fie considerată piraterie; orice formă de încălcare a interzicerii armelor chimice; orice act ilicit îndreptat împotriva siguranței navigației maritime care este menționată în Convenția pentru reprimarea actelor ilegale împotriva siguranței navigației; orice formă de încălcare a interzicerii armelor biologice; orice formă de infracțiune împotriva Națiunilor Unite și a personalului asociat; orice formă de infracțiune împotriva unui loc de uz public, a unei facilități de stat sau guvernamentale, a sistemului de transport public sau o facilitate de infrastructură; orice formă de finanțare a terorismului; uciderea intenționată sau rănirea gravă a civililor.

Dacă infracțiunea a fost săvârșită pe teritoriul unui stat străin, aplicarea legii finlandeze poate avea loc numai dacă infracțiunea se pedepsește și conform legii locului săvârșirii și o sentință ar putea fi pronunțată pentru această faptă și de către o instanță a acelui stat străin. În acest caz, sancțiunea mai severă decât cea prevăzută de legea locului de săvârșire a infracțiunii va fi aplicată în conformitate cu legea penală finlandeză.

Chiar dacă infracțiunea nu se pedepsește potrivit legii locului săvârșirii, legislația finlandeză i se va aplica dacă a fost comisă de un cetățean finlandez, dacă fapta este o infracțiune de război, inclusiv infracțiunea menționată în cel de al doilea Protocol la Convenția de la Haga din 1954 pentru protecția bunurilor culturale în caz de conflict armat (*Haga, 26 martie 1999*) [12].

Într-o altă ordine de idei, locul comiterii infracțiunii este precizat în prevederile Secțiunii 10 Capitolul I CPF (Domeniul de aplicare al dreptului penal din Finlanda). Locul săvârșirii infracțiunii este atât locul unde s-a desfășurat activitatea infracțională, cât și locul unde s-au produs urmările acesteia, după cum sunt definite de lege. În cazul unei infracțiuni omisive, se consideră că aceasta a fost săvârșită atât în locul în care autorul ar fi trebuit să acționeze, precum și în locul în care s-au produs urmările cuprinse în definiția legală a infracțiunii.

Dacă infracțiunea rămâne în stadiul de tentativă, ea este considerată comisă în locul în care, dacă ar fi fost consumată, s-ar fi produs urmările cuprinse în definiția legală a infracțiunii sau unde autorul consideră că ar fi trebuit să se producă urmările.

Infracțiunea comisă de către un instigator sau complice este considerată a fi comisă atât în locul unde au fost săvârșite actele de complicitate, cât și în locul unde se consideră că infracțiunea a fost săvârșită de către autor.

Dacă nu există certitudine cu privire la locul săvârșirii faptei infracționale, dar există motive întemeiate să se creadă că infracțiunea a fost săvârșită pe teritoriul Finlandei, infracțiunea respectivă se consideră săvârșită pe teritoriu finlandez.

Franța

Aplicarea legii penale în Codul penal al Franței din 1992 este cuprinsă în două capitole ale Părții generale, fiind evidențiate infracțiunile săvârșite sau considerate a fi săvârșite pe teritoriul Republicii (art.113/1 – 113/5) și infracțiunile săvârșite în afara teritoriului Republicii (113/6 – 113/14) [13]. Teritoriul Republicii cuprinde spațiile maritime și aeriene care sunt legate de acesta. Dreptul penal francez este aplicabil infracțiunilor săvârșite pe teritoriul Republicii. Infracțiunea se consideră săvârșită pe teritoriul Republicii odată ce una dintre acțiuni sau omisiuni a avut loc pe acest teritoriu.

În conformitate cu prevederile de la art. 113-2-1 din Codul penal francez, orice infracțiune sau delict comis prin intermediul unei rețele electronice de comunicații, dacă a existat tentativa sau dacă a fost săvârșit(ă) în prejudiciul unei persoane fizice cu reședința pe teritoriul Republicii sau al unei persoane juridice al cărei sediu este situat pe teritoriul Republicii, se consideră a fi săvârșit(ă) pe teritoriul Republicii [13].

Legea penală franceză se aplică infracțiunilor comise la bordul navelor sub pavilion francez, sau împotriva acestor nave sau persoanelor aflate la bordul lor, indiferent de locul unde se găsesc. Ea este singura aplicabilă infracțiunilor comise la bordul navelor marinei franceze sau împotriva acestor nave sau persoane aflate la bord, oriunde s-ar afla (art. 113-3 CP francez).

La fel, legea penală franceză este aplicabilă infracțiunilor săvârșite la bordul aeronavelor înmatriculate în Franța, sau împotriva acestor aeronave sau persoanelor aflate la bordul lor, indiferent de locul în care se găsesc. Ea este singura aplicabilă infracțiunilor comise la bordul aeronavelor militare franceze sau împotriva acestor aeronave sau persoane de la bordul lor, indiferent de locul în care se găsesc.

Legea penală franceză este aplicabilă oricui s-ar dovedi a fi vinovat pe teritoriul Republicii, în calitate de complice, de o crimă sau de un delict comis în străinătate, dacă crima sau delictul se pedepsesc în același timp de legea franceză și de legea străină și dacă a fost constatat(ă) printr-o decizie definitivă a instanței străine.

Infracțiunile săvârșite în afara teritoriului Republicii sunt reglementate de art. 113/6 – 113/14 CP francez. Legea penală franceză este aplicabilă oricărei crime comise de un francez în afara teritoriului Republicii. Ea este aplicabilă delictelor comise de francezi în afara teritoriului Republicii dacă faptele sunt pedepsite de legislația țării în care au fost comise. Legea penală franceză este aplicabilă încălcărilor prevederilor Regulamentului (CE) nr. 561/2006 al Parlamentului European și al Consiliului din 15 martie 2006 *privind armonizarea anumitor dispoziții ale legislației sociale în domeniul transporturilor rutiere, de modificare a Regulamentelor (CEE) nr. 3821/85 și (CE) nr. 2135/98 ale Consiliului și de abrogare a Regulamentului (CEE) nr. 3820/85 al Consiliului* [14], **săvârșite într-un alt stat membru al Uniunii Europene și constatate în Franța.**

Legea penală franceză este aplicabilă oricărei crime, precum și oricărui delict pedepsit cu închisoare, comis de un francez sau de către un străin în afara teritoriului Republicii atunci când victima la momentul săvârșirii infracțiunii este de naționalitate franceză (art. 113-7 CP francez) [14].

În conformitate cu prevederile art. 113-11 CP francez, legea penală franceză este aplicabilă crimelelor și delictelor comise la bordul sau împotriva aeronavelor neînmatriculate în Franța sau a persoanelor aflate la bordul lor: atunci când autorul sau victima este de naționalitate franceză; atunci când aeronava aterizează în Franța ulterior crimei sau delictului; atunci când aeronava a fost închiriată fără echipaj unei persoane cu sediul principal al afacerii sale sau, în lipsă, cu reședința permanentă pe teritoriul Republicii. Legea penală franceză este aplicabilă infracțiunilor săvârșite dincolo de marea teritorială, în măsura în care convențiile internaționale și legea prevăd acest lucru.

În mod special, legea penală franceză se aplică crimelor și delictelor calificate drept acte de terorism săvârșite în străinătate de un francez sau de o persoană cu reședința obișnuită pe teritoriul francez. Legea penală franceză se aplică infracțiunilor săvârșite în străinătate de către un cetățean francez sau de către o persoană care locuiește în mod obișnuit sau își exercită total sau partial activitatea economică pe teritoriul francez, atunci când această activitate afectează veniturile și cheltuielile sau bunurile care se includ în bugetul Uniunii Europene, bugetele instituțiilor, organelor și organismelor sau bugetul Uniunii Europene gestionat și controlat direct de acesta: infracțiunile de fraudă; infracțiunile de încălcare a încrederii; infracțiunile de delapidare, deturnare sau distrugere de bunuri; infracțiunile de corupție; infracțiunile de contrabandă, import sau export fraudulos; infracțiuni de spălare a banilor.

Observăm că legea penală franceză în mod special enumeră lista infracțiunilor care, în opinia legiuitorului, ținând cont de gravitatea faptei comise, cad sub incidența aplicării legii penale franceze în cazul infracțiunilor săvârșite în străinătate.

Andorra

Un singur articol din legea penală andorrană din 2005 vizează aplicarea legii penale în spațiu, art. 8 CP din Andorra (Aplicarea legii penale în spațiu) [15]. În primul rând, legiuitorul andorran pune accentul pe etapele activității infracționale în aria geografică unde a avut loc fapta neconsumată (fie pregătire, fie tentativă). Legea penală andorrană se aplică infracțiunilor neconsumate sau comise pe teritoriul Principatului, precum și infracțiunilor conexe sau indivizibile care au fost neconsumate sau consumate în afara teritoriului

Andorrei. O soluție legislativă analogică este aplicată și față de faptele infracționale neconsumate sau consumate la bordul navelor și avioanelor andorrană și în spațiul aerian din Andorra, precum și în cazurile în care o aeronavă va ateriza pe teritoriul andorran.

Legea penală andorrană operează cu două principii: *principiul personalității active* și *principiul personalității pasive*. Principiul personalității active presupune că legea penală andorrană se aplică oricărei fapte penale neconsumate sau consumate săvârșită de către o persoană de naționalitate andorrană în afara teritoriului Principatului Andorra. Observăm din nou că legiuitorul utilizează termenul „naționalitate” în loc de „cetățenie”, care se tratează ca fiind identice.

La rândul său, principiul personalității pasive cuprinde regula, conform căreia legea penală andorrană se aplică oricărei infracțiuni penale, tentative sau consumate în afara teritoriului Principatului Andorra dacă victima este de naționalitate andorrană.

Legiuitorul pune accentul pe prioritatea jurisdicției andorrană atunci când un act normativ internațional o acordă în cazul comiterii oricărei infracțiuni consumate sau neconsumate. Șefii de stat străini se bucură de imunitate în timpul prezenței lor pe teritoriul Principatului Andorra, pentru faptele penale săvârșite în timpul exercitării funcțiilor lor, cu excepția infracțiunilor de război, infracțiunilor împotriva umanității sau altor infracțiuni în cazul în care un tratat internațional în vigoare în Principat ar prevedea astfel. Reprezentanții diplomatici străini acreditați beneficiază de imunitate prevăzută în tratatele internaționale în vigoare în Principatul Andorra.

În mod special, legiuitorul andorrană prevede categorii de infracțiuni comise în afara teritoriului Principatului Andorra, indiferent de etapa activității infracționale (pregătire, tentativă, faptă consumată), dacă această infracțiune a fost comisă „*împotriva Constituției Statului, împotriva securității Principatului, împotriva instituțiilor sau autorităților sale și infracțiunilor de falsificare a documentelor oficiale, monedelor sau sigiliilor din Andorra*” [15].

Legea penală andorrană se aplică infracțiunilor neconsumate sau consumate comise în afara teritoriului, cu condiția că este aplicabilă o pedeapsă a cărei limită maximă este mai mare de șase ani de închisoare și care constituie genocid, tortură, terorism, trafic de droguri, trafic de arme, fals, spălare de bani și obiecte de valoare, piraterie, deturnări de aeronave, sclavie, traficul de copii, infracțiuni sexuale împotriva minorilor și alte infracțiuni prevăzute în tratatul internațional în vigoare în Principat, cu condiția ca făptuitorul să nu fie achitat, grațiat sau condamnat pentru infracțiune sau să nu fi executat pedeapsa.

Malta

În conformitate cu prevederile din alin. (1) art. 5 al Codului penal din Malta, o faptă infracțională poate fi urmărită penal în Malta în următoarele cazuri, dacă este îndreptată:

- „*împotriva oricărei persoane care săvârșește o infracțiune în Malta, sau pe mare în orice loc din teritoriul ce se supune jurisdicției Maltei*” [16] – principiul teritorialității;
- „*împotriva oricărei persoane care săvârșește o infracțiune pe mare, la bordul oricărei nave ce aparține Maltei*” [16] – cazul exterritorialității;
- „*împotriva oricărei persoane care săvârșește o infracțiune la bordul unei aeronave în timp ce se află în spațiul aerian al Maltei sau la bordul oricărei aeronave aparținând Maltei, indiferent de locul unde se află*” [16] – cazul exterritorialității. Expresia „*spațiu aerian*” înseamnă spațiul aerian deasupra zonelor terestre și apelor teritoriale ale Maltei;
- „*împotriva oricărei persoane care (i) săvârșește orice infracțiune într-un local sau într-o clădire în afara Maltei însă care se bucură de imunitate diplomatică datorită faptului că această clădire este folosită ca ambasadă, reședință sau în alte scopuri legate de serviciul diplomatic al Maltei; sau săvârșește o infracțiune într-un loc din afara Maltei atunci când o astfel de persoană se bucură de imunitate diplomatică*” [16] – cazul exterritorialității. În mod special, legiuitorul menționează că nu are importanță dacă infrac-torul știa că persoana atacată este o persoană protejată sau nu;
- „*împotriva oricărei persoane care se află în Malta, în calitate de organizator sau complice la oricare dintre infracțiuni prevăzute de legea penală a Maltei*” [16] – principiul teritorialității;
- „*împotriva oricărui cetățean al Maltei sau rezidentului permanent în Malta care în orice loc sau la*

bordul oricărei nave sau la bordul oricărei aeronave oriunde s-ar putea fi făcut vinovat de infracțiunile împotriva siguranței Guvernului sau îndreptate împotriva unui stat sau Guvern, unei instalații de infrastructură, unui loc public sau unui loc accesibil publicului, unui mijloc de transport public” [16] – principiul personalității active.

Referitor la cazul exteriorității, legiuitorul specifică că „nava sau o aeronavă va fi considerată ca aparținând Maltei dacă este înregistrată în Malta sau, dacă nu este înregistrată nicăieri, este deținută integral de către persoane cu reședința obișnuită în Malta sau prin organisme corporație înființată în temeiul și supus legilor din Malta și având sediul principal de afaceri în Malta” [16].

Un regim special dobândește *principiul universalității* manifestat în prohibițiunea juridico-penală ce incriminează săvârșirea oricărei fapte infracționale comisă în Malta, cu condiția că un astfel de act a implicat folosirea unei bombe, grenade, rachete, arme de foc automată, bombe specifice care ar pune în pericol siguranța persoanei, deși infracțiunile la care se face referire în legea penală a Maltei să fi fost comise în afara Maltei.

Referințe:

1. DONGOROZ, V. *Curs de drept penal*. Universitatea din București: Editura cursurilor litografiate, 1942, 734 p.
2. BOROI, AL., RUSU, I. *Cooperarea judiciară internațională în materie penală*. București: Editura C.H. Beck, 2008, 632 p. ISBN 978-973-115-392-6.
3. *Explicațiile noului Cod penal*. George ANTONIU, Tudorel TOADER (coord.). Vol. 1. București: Universul Juridic, 2015, 5 vol. ISBN 978-606-673-337-3. Vol. 1. ISBN 978-606-673-338-0.
4. LEFTERACHE, L. V. în: BODORONCEA, G., CIOCLEI, V., KUGLAY, I. ș.a. *Codul penal: comentariu pe articole*. Ediția a 2-a, rev. București: Editura C.H. Beck, 2016. 1382 p. ISBN 978-606-18-0583-9
5. CÓDIGO PENAL PORTUGUÊS. Decreto-Lei n°. 48/95. Diário da República n°. 63/1995, Série I-A de 1995-03-15. Disponibil: <https://dre.pt/dre/legislacao-consolidada/decreto-lei/1995-34437675> [Accesat: 08.09.2023]
6. *Codul penal al Republicii Finlanda*. În: *CODEX PENAL. Codurile penale ale statelor membre ale Uniunii Europene*. Volumul II. Coordonator Tudorel TOADER. București: C.H.Beck, 2018, 1095 p. ISBN 978-606-18-0821-2.
7. *DECIZIA 2005/511/JAI privind desemnarea Europol ca fiind biroul central pentru combaterea falsificării monedei euro*. Disponibil: <https://sintact.ro/legislatie/jurnalul-oficial-ue/decizia-2005-511-jai-12-iul-2005-privind-protectia-monedei-euro-79114387> [Accesat: 18.07.2024]
8. *CONVENȚIA INTERNAȚIONALĂ DE LA GENEVA din 1929 privind stoparea falsificării de monedă*. Disponibil: http://publications.europa.eu/resource/ellar/8c7fb17c-4ce2-4725-ab7a-62c1d847eb0d.0021.02/DOC_1 [Accesat: 09.09.2023]
9. *STATUTUL CURȚII PENALE INTERNAȚIONALE DE LA ROMA, 1998*. Disponibil <https://www.legal-tools.org/doc/759f54/pdf/> [Accesat: 09.09.2023]
10. *PRINCIPALELE TRATATE DIN DOMENIUL DREPTULUI INTERNAȚIONAL UMANITAR la care România este parte și alte instrumente juridice relevante*. Disponibil: <https://www.mae.ro/node/1514> [Accesat: 09.09.2023]
11. *CONVENȚIILE DE LA GENEVA din 12 august 1949 privind protecția victimelor conflictelor armate fără caracter internațional*. Disponibil https://irido.ro/irido/pdf/089_ro.pdf [Accesat: 09.09.2023]
12. *AL DOILEA PROTOCOL LA CONVENȚIA DE LA HAGA din 1954 pentru protecția bunurilor culturale în caz de conflict armat (Haga, 26 martie 1999)*. Disponibil: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/73551> [Accesat: 09.09.2023]
13. *CODE PÉNAL DU FRANCE. Dernière modification: 2022-05-01. Edition: 2022-05-03 Production de droit*. org. Disponibil: <https://www.legifrance.gouv.fr/codes/id/LEGITEXT000006070719/> [Accesat: 08.06.2023]
14. *REGULAMENT (CE) nr. 561/2006 al Parlamentului European și al Consiliului din 15 martie 2006 privind armonizarea anumitor dispoziții ale legislației sociale în domeniul transporturilor rutiere, de modificare a Regulamentelor (CEE) nr. 3821/85 și (CE) nr. 2135/98 ale Consiliului și de abrogare a Regulamentului (CEE) nr. 3820/85 al Consiliului (Text cu relevanță pentru SEE) (JO L 102, 11.4.2006, p. 1)*. Disponibil: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:02006R0561-20200820> [Accesat: 09.09.2023]

15. *NOUVEAU CODE PÉNAL DU ANDORRA. Loi organique no.9/2005 du 21 février 2005.* Disponibil: <https://www.derechos.org/intlaw/doc/and1.html#> [Accesat: 07.06.2023]
16. *CRIMINAL CODE OF MALTA, 10th June, 1854. The official transcript of the law that includes amendments up to 2018. National Legislative Bodies / National Authorities.* Disponibil: <https://justice.gov.mt/en/pcac/Documents/Criminal%20code.pdf> [Accesat: 09.06.2023]

Date despre autor:

Mariana GRAMA, doctor în drept, conferențiar universitar, Universitatea de Stat din Moldova.

ORCID: 0000-0002-2633-5381

E-mail: mariana.grama@usm.md

Prezentat la 29.08.2024